

Wandeling over de landgoederen Hilverbeek en Spanderswoud

Beginpunt Parkeerplaats van het landgoed Hilverbeek aan de Leeuwenlaan, de weg tussen Hilversum en 's-Graveland. De ingang wordt gemarkeerd door twee witte palen met de huisnummers 7/9/11.

Duur van de wandeling ongeveer anderhalf uur. De nummers in de wandeling corresponderen met die op het kaartje op bldz. 7.

Gelegenheid om koffie te drinken in Café Zomerlust, Zuidereinde 2 in 's-Graveland en in de Serre van Tuinderij Land en Boszicht, Leeuwenlaan 34, schuin tegenover de ingang van Landgoed Hilverbeek.

INLEIDING

Deze landgoederen zijn in bezit en onder beheer van Natuurmonumenten en voor iedereen toegankelijk. Het beheer is gericht op het in stand houden en herstellen van de cultuurhistorische en natuurwaarden.

Hilverbeek en Spanderswoud behoren tot de 's-Gravelandse landgoederen, die in de 17^e eeuw zijn ontstaan. Zij werden gebruikt als buitenverblijven. De eigenaars, meest Amsterdamse notabelen en zakenlieden, waren verplicht om op hun grond ook twee boerderijen te bouwen. In de loop van de 18^e eeuw zijn de buitenplaatsen ingericht volgens de Engelse landschapsstijl. Enkele kenmerken hiervan zijn: heuvels en waterpartijen, hoog opgaand loofhout, bosschages en struiken afgewisseld met cultuurgrond. Geprobeerd werd om de indruk te wekken van een echte rivier! Het einde van de waterpartij werd daarom gecamoufleerd met struiken. Door de vorm van de open gedeeltes (ellips), werd de indruk gewekt van ruimte en uitzicht. Hierbij werden boomgroepen gebruikt als coulissen. Door de grote rijkdom aan bomen en struiken bieden de landgoederen een goede verblijfplaats aan vele soorten zangvogels, zoals tjiftjaf, fitis, winterkoning, vink, boomklever en verschillende spechten- en mezensoorten. Ook vindt men er vele verschillende soorten zoogdieren, b.v. ree, konijn, haas, wezel, bunzing, eekhoorn, egel en diverse muizen- en vleermuissoorten.

WANDELROUTE

linde

1. Met het gezicht naar de Leeuwenlaan staand linksaf gaan en langs de slangenmuur lopen.

De slangenmuur kan gezien worden als een voorloper van onze broeikas, omdat de inhammen aan de zuidkant de zonnewarmte lang vasthouden en langzaam afgeven aan de planten die tegen de muur groeien. Daardoor kunnen zelfs abrikozen hier worden gekweekt. Het pad loopt langs forse linden, herkenbaar aan de hartvormige bladeren. Als in het voorjaar de linde bloeit verzamelen bijen de geurende nectar, die uit de bloempjes druipet. De lindehoning heeft een verrukkelijk aroma.

2. Het tweede pad links, tussen een akker en een weiland door.

Tussen de bomen ligt vrij veel dood hout. Ook in deze parkachtige omgeving kiest Natuurmonumenten voor een natuurlijker beheer. Dode bomen blijven staan of liggen en vormen zo voedsel en schuilplaats voor insecten, vogels, muizen enz.

Verderop ziet u rechts de boerderij "Stofbergen" liggen, de op één na oudste boerderij van 's-Graveland.

U blijft het pad volgen en houdt bij een splitsing links aan.

Langs dit pad staan oude beuken met woekeringen. Deze ontstaan doordat de boomkruin niet voldoende bladeren kan vormen om de boom gezond te houden. Op deze woekering worden takken gevormd die men waterloten noemt.

3. Bij het hoofdpad linksaf.

4. Na ongeveer een paar meter rechtsaf, het bruggetje over naar het landgoed Spanderswoud. Het pad rechts aanhouden langs het water.

Dit pad loopt over een aantal kunstmatige heuveltjes. Hierop kunt u veel kussentjesmos en haarmos vinden. Bladmossen zoals deze twee, houden lange tijd water vast. In de blaadjes zitten cellen die water op kunnen nemen. Ook tussen de blaadjes blijven druppels water hangen. Een oppervlak van 1 m² haarmos, kan na een fikse regenbui wel 20 liter water bevatten. Bij vochtig weer lijken de plantjes van het haarmos op sterretjes.

kussentjesmos

Blijf het meest duidelijke pad volgen.

douglas

Onder de grote beuken en eiken ligt zomer en winter een dikke laag dode bladeren. Eiken- en beukenbladeren vertrekken slecht. Daardoor, en ook omdat er nauwelijks zon door het dikke bladerdak heen komt, groeien er vrijwel geen jonge plantjes.

5. Bij de viersprong met links een slagboom, gaat u linksaf langs de slagboom.

Aan de rechterkant ziet u een perceel douglas sparren. Dit is het enige stukje productiebos op het landgoed. U kunt een douglas herkennen door de naalden tussen uw vingers fijn te wrijven. U ruikt dan een frisse citroenachtige geur.

6. Bij de volgende kruising rechtdoor.

Hier ziet u rododendrons en bamboe, typisch voor de tuinarchitectuur, gebruikt voor deze landgoederen.

Bij het hek ziet u veel adelaarsvaren.

7. Het pad volgen, daarbij het water aan uw linkerhand houden.

Rechts staat een eik met een consolevormige paddenstoel op de stam: een vuurzwam. Deze zwam kan meerdere jaren op een boom parasiteren en groeit dan ieder jaar een stukje.

8. Aan het eind linksaf de brug over.

Tussen opslag van lijsterbes en vlier vindt u hier een grote stobbe van een esdoorn. De ouderdom kunt u ongeveer bepalen door de omvang van de stam te meten. Elke twee centimeter betekent ongeveer één jaar. Het meten van de omvang kunt u doen door de boom te omarmen. Uw spanwijdte is ongeveer gelijk aan uw lichaamslengte.

9. Door de klaphekjes en rechtdoor de weg vervolgen.

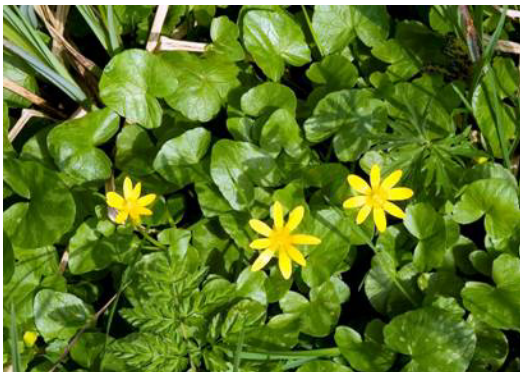
In de bosrand is veel aarde opgebracht. Uit de zaden in deze grond ontkiemen verschillende planten, o.a. salomonszegel. In de bocht vlak voor een meidoornhaag, staat rechts een fraaie oude abeel, waarvan de bladeren een witte, viltige onderkant hebben. Verderop staat links nog een echte oude meidoornhaag; vroeger algemeen gebruikt als afscheiding van weiden, nu helaas meestal vervangen door prikkeldraad. De haag is een woonplaats voor veel dieren, beschermd door de stekelige afweer van de meidoorn.

salomonszegel

10. Het pad vervolgen, de woning rechts laten liggen.

In deze lindenlaan ziet u links van het pad veel ondergroei van o.a. speenkruid, hondsdrif, witte dovenetel, zevenblad, fluitenkruid, nagelkruid en kraailook.

speenkruid

11. In de bocht het eerste kleine pad naar rechts nemen, direct weer rechts en doorlopen tot het bruggetje.

Deze brug ligt over de Kerkvaart, die doorloopt tot de NH kerk.

tulpenboom

12. De brug over, het grote pad oversteken en dan het eerste pad rechts nemen.

Waar het pad naar links buigt staan rechts aan het water een aantal hoge Chinese tulpenbomen. Deze zijn te herkennen aan hun aparte bladvorm.

Vlak voor het volgende pad ziet u rechts een paar zwarte berken, herkenbaar aan hun donkere schors. Dit is de beste soort berken voor natte grond.

13. Rechtsaf de brug over.

Dit is de oudste brug van de 's-Gravelandse landgoederen. De bogen aan de onderkant van de brug laten zien dat het waterpeil vroeger veel hoger is geweest. Tot rond 1960 stroomde het kwelwater van de hoge zandgronden in het Gooi hier naar toe. Daarna moest water van de Vecht het gebied ingepompt worden om de waterstand op peil te houden. Een nadeel was dat het ingebracht Vechtwater vuiler was dan het kwelwater. In de zomer van 1989 is een nieuw watertransportproject gestart. Dit houdt in dat tegenwoordig schoon water uit de Hilversumse Meent wordt geloosd op een sloot, die naar de 's-Gravelandse landgoederen leidt. Voor het milieu heeft dit een aantal positieve effecten, o.a. de terugkeer van de ijsvogel en het weer verschijnen van een aantal waterplanten. Als bodembedekker ziet u in deze omgeving veel lelietjes der dalen.

14. Bij het grote pad linksaf.

Na ongeveer 100 meter ziet u links en rechts van het pad enige dode bomen liggen, waarop veel zwammen groeien, o.a. de platte tonderzwam en de witte bultzwam.

Platte tonderzwam: door turbulentie van de lucht liggen de bruine sporen, afkomstig van de onderkant, bovenop. Op de witte bultzwam groeien

witte bultzwam

meestal algen op de bovenzijde.

goudvliesbundelzwam

15. Het pad naar links volgen, het water over (dammetje) en direct links.

U loopt nu links een heuveltje op met daarna veel rododendrons.

16. De brug over en links aanhouden. Met de bocht mee naar rechts en dan links het water over.

17. Daarna gelijk rechts en dit pad blijven volgen tot het parkeerterrein.

Uiteraard hangt het geheel van het jaargetijde af wat u tijdens deze wandeling tegenkomt. In voorjaar en zomer kunt u genieten van allerlei bloeiende planten en zingende vogels om u heen. De herfst is de tijd van de prachtige herfstkleuren en de grote verscheidenheid aan paddenstoelen waar dit bos om bekend staat. U kunt er de goudvliesbundelzwam en de zeldzame pruikzwam tegenkomen, maar ook de algemene vliegenzwam en het eekhoorntjesbrood. En als er nog eens sneeuw valt moet u dit bos beslist met een bezoek vereren.

pruikzwam

Nog geen 25 jaar na de ontginning roept Joost van den Vondel in een gedicht een beeld van 's-Graveland op, dat qua aantrekkelijkheid niets te wensen overlaat:

*"In Goeilant bloeit een streeck,
nu 's Gravenlant geheeten,
Daer d'edelste Aemstelaers een
tijt geleden zweetten
Om schraele en barre hey te
mesten, en den gront,
Die arm was uit zijn' aert, in
vette klay en klont
En vruchtbre klaverweide en
beemden te verkeerren.
Zo komt de kunst Natuur te
baet, en kan haer leeren
Wat lantbouw, arbeit, en zorgh-
vuldigheid vermagh.
Hier quamen stallingen, en
hoeven voor de dagh,
Palaizen, vee en vrucht, en
laenen, en waeranden.*

eekhoortjesbrood

*Men noemt dees lantstreeck nu
de Tempe dezer landen,
Daer Peneus, klaer van stroom als glas, door heene vloeit
Hier zingt de nachtegael hier quinckeleert, en broeit
De vogel, jaer op jaer, zijne eyers uit.
Hier draegen de boomen lekker ooft.
Hier vliegen, en hier jaegen de jonkers naer patrijs, en hazen jaghtgezint
Met snuffelende brack, en vluggen hazewint."*

Deze beschrijving van Doe-Het-Zelf-wandeling "Hilverbeek en Spanderswoud" is samengesteld door natuurgidsen van het IVN afdeling Gooi e.o.

Wat is het IVN?

Het IVN Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid is een landelijke organisatie van beroepskrachten en talrijke vrijwilligers.

Zij brengt mensen op vele manieren met de natuur en het milieu in contact. Zij wil daarbij de noodzaak van natuur- en milieubehoud onder de aandacht brengen.

Het IVN telt landelijk ongeveer 17.000 leden, over ruim 180 afdelingen verdeeld. Een van die afdelingen is de afdeling Gooi en omstreken met ongeveer 190 leden en donateurs.

Wat doet het IVN?

Het IVN afdeling Gooi en omstreken

- Organiseert regelmatig wandelingen in natuurgebieden, maar ook op andere plaatsen in de regio waar natuur te vinden is.
- Maakt beschreven wandelingen om er zelf op uit te trekken.
- Geeft korte natuurcursussen.
- Leidt op verzoek groepen, schoolklassen en verenigingen rond.
- Verzorgt educatieve programma's voor scholen.
- Houdt op verzoek lezingen over natuurgebieden in de regio en over natuur- en milieuonderwerpen.

Het IVN leidt haar eigen gidsen op en organiseert bovendien diverse activiteiten voor leden en donateurs.

Meer informatie

Wilt u meer weten of heeft u op- of aanmerkingen over de wandelingen, dan kunt u contact opnemen met:

secretariaat IVN Gooi e.o.
e-mail secre.ivngooi@gmail.com

Donateur worden van het IVN?

mail [secre. ivngooi@gmail.com](mailto:secre.ivngooi@gmail.com)

juli 2017